

EU -Kemikalieinitiativ

EU kommissionen har fremlagt en såkaldt kemikalieomnibus; et forslag til ændrede retningslinjer for reguleringen af en række kemikalier¹. Der motiveres med et behov for forenkling og hensynet til konkurrencen². SF og flere interesseorganisationer betragter tiltaget som en deregulering af området, der vil sætte folkesundheden under større risiko³.

Det mest iøjnefaldende er ønskerne om lempelser på kosmetikområdet, men det er også af overordentlig betydning, at det ventede forbud mod PFAS stoffer bliver sæt bagud, og så er længe ventede forbedringer på CLP området også blevet sat til side. CLP handler om klassifikation og mærkning af kemikalier.

Kosmetikområdet er det, der i første omgang har kaldt på mest opmærksomhed. EU er verdens største producent af kosmetik så der er tale om et ikke uanseeligt marked. Det anslås at 90% af mennesker bruger kosmetik under en eller anden form og markedsomsætningen blev estimeret til 205,50 milliarder amerikanske dollars i 2023.

Der er med andre ord tale om et område, der udover at indbringe rigtig mange penge også har daglig fysisk berøring med næsten alle. Og det er her kemikalierereguleringen bliver væsentlig. Det vil være bekendt for de fleste, i hvert fald i Danmark, at kosmetik indeholder rigtig meget risikokemi. Og rigtig mange er ramt af følgerne af eksponering for kemikalier gennem brug af kosmetik.

Indledningsvis kan man lige nævne lidelsen MCS⁴, der også kaldes duftoverfølsomhed. Den er karakteriseret ved at man bliver syg af at indånde kemikalier, der ofte findes i parfumer. Lidelsen er invaliderende i et moderne samfund og patienter kan blive tvunget ud i isolation.

Men de fleste lidelser, der følger med risikokemien i kosmetik ramme dog brugeren selv, med den vigtige tilføjelse, at ufødte børn og børn der ammes for overført kemien fra deres mor. Så der er endnu to grupper, der er frataget deres frie valg og retten til at råde over egen krop.

Det kemi, der kan findes i kosmetiske produkter omfatter for eksempel stoffer som PEG, phthalater, parabener, bisphenoler, triclosan, dioxan, oxobenzon, tungmetaller, acrylater, stenkulstjære, hydroquinon, methylisothiazolinon, methylchlorisothiazolinon, butyleret hydroxyanisol, butyleret hydroxytoluen og nanomateriale.

¹ <https://www.env-health.org/press-release-from-cosmetics-to-forever-chemicals-the-eus-deregulation-drive-puts-peoples-health-at-risk/>

² https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/simplification-certain-requirements-and-procedures-chemical-products_en

³ https://detailwatch.dk/nyheder/mode_velvaere/article18348487.ece

⁴ <https://mst.dk/publikationer/2005/april/multiple-chemical-sensitivity-mcs>

Nanomateriale falder udenfor den klassiske toksikologis rammer, idet det ofte er hudpenetrerende, fordeler sig helt anderledes i organismen og virker på nye overraskende måder.

Undersøgelser har vist, at virksomheder ofte prioriterer omsætningsmarginaler og salgbarhed højere end grundig sikkerhedsanalyse. Faktisk prioriterer hele 65% af virksomhederne profit frem for omhyggelig sikkerhedsevaluering, og kun 15% af produkterne gennemgår strenge tests for kræftfremkaldende egenskaber før markedsføring.

Symptomer og sygdomme der kan dokumenteres at relatere til stoffer, der forekommer i kosmetik omfatter hudirritation, kontaktdermatitis, allergi⁵, hormonforstyrrelser, reproduktionsskader, cancer, neurologiske skader, skader på nyre og lunger, forandring af hudfarve, øjenirritation, skader på nervesystem og udvikling, skader på luftveje og fotosensitivitet.

Ovenstående oplystning baserer sig på registrerede, hyppigt anvendte stoffer. Der foreligger imidlertid erfaringsmæssigt også den mulighed, at ikke registreret risikokemi er en del af indholdet.

EU har udviklet en database "Cosing"⁶ hvor information om mange af stofferne, der anvendes i kosmetik, er tilgængelig. Kravene til testning kunne dog godt strammes hvis man ønsker, at sikre folkesundheden. Der er virkelig noget at komme efter. Hver tredje dansker får cancer, hver fjerde oplever mindst en allergisk episode i løbet af et år, ufrivillig barnløshed rammer mellem 15 og 20% af par i den fødedygtige alder og 17000 danskere lider af MCS (parfumeallergi).

Vi skal hele tiden huske, at kosmetik ikke er den eneste kilde til risiko kemi, og vi skal være opmærksomme på den velkendte cocktail effekt, der fremkommer når ekstreme mængder risikokemi og forurening møder hinanden samtidigt og skal igennem vores krop.

Og så skal vi være opmærksomme på at der er kritiske tidspunkter i livet, hvor følsomheden er langt højere end den almindeligvis er. Fosteret er ekstremt følsomt, navnlig i anlægsfasen hvor graviditeten ikke altid er erkendt, men længere fremme i fosterudviklingen er der tidsvinduer, hvor visse kemikalier f.eks. hormonforstyrrende stoffer er absolut no go. (Vidste du, at biologisk køn og oplevet køn anlægges på forskellige tidspunkter i fosterlivet?)

Men også ammeperioden er sårbar. Vi oplever alle sygdom, anden svækkelse og aldring, hvor robustheden er i aftagende. Og der er slægter med gener, der er særligt sårbare overfor specielle kemiske stoffer.

Hertil kommer, at EU arbejder intenst for at reducere antallet af dyreforsøg og derfor forekommer der næppe nævneværdigt mange dyretests af kosmetik længere. Faktisk er det forbudt. Det er rigtig positivt, for det var en noget bestialsk metodik man betjente sig af i nogle af standardtestsne. Draize testen, hvor man applicerede sit test agens i øjet på en kanin, er et eksempel på hvor langt man har ønsket at gå. Man kan anføre, at det er forbrugeren, der har overtaget rollen som forsøgsdyr. Fair nok, kan nogen måske mene. Hvorfor skal de arme dyr blandes ind i vores forfængelighed? Men det bør måske kommunikeres klart ud på emballagen; **vi er lige nu selv forsøgsdyr for kosmetikken.**

⁵ <https://mst.dk/borger/sundhed-og-kemi/personlig-pleje/faktaark-om-kosmetik-og-kemiske-stoffer/faktaark-om-allergi-og-kosmetik>

⁶ <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/cosing/>

Jeg har selv været så heldig at blive inddraget i en forsøgsrække, hvor vi udviklede et "reagensglas" alternativ til Draize testen. Men problemet er, at der er toksikologiske samspil i organismen, som i dag kun kan belyses af en samlet levende organisme. Heldigvis arbejdes der med computermodeller der bliver bedre og bedre til det her, og AI kommer til at speede processen op eksponentielt.

Det betyder imidlertid, at vi må imødesætte at en række toksikologiske effekter af eksempelvis kosmetik vil blive afdækket i årene fremover. Vi vil med andre ord komme til at stå med den rygende pistol i mange tilfælde.

Det vil stille os overfor et spørgsmål om ansvar og erstatninger. Vi må gøre os klart, at ansvarlige beslutningstagere til den tid vil påberåbe sig, at have handlet i uvidenhed og god tro. Og det er måske det mest central punkt i forhold til kemikaliereguleringen i dag.

Ukendskab til loven diskulperer ikke, siger juristerne. Det betyder, at man bliver holdt ansvarlig overfor loven, selvom man ikke har kendt lovgivningen. Det er et knæsat princip, som måske skulle udvides til også at omfatte naturlovene. Man skal med andre ord ikke kunne unddrage sig ansvar og erstatningspligt, ved at hævde at man ikke vidste, eller at læne sig op ad at det ikke var bevist, at et givet kemikalie har skadelig effekt på mennesker eller miljø.

Hvis du ønsker, at gå i dybden med det her anbefaler jeg denne artikel: "The dark side of beauty: an in-depth analysis of the health hazards and toxicological impact of synthetic cosmetics and personal care products"⁷.

⁷ <https://www.frontiersin.org/journals/public-health/articles/10.3389/fpubh.2024.1439027/full>